

Seat No. : _____

FD-143

February-2025

M.A., Sem.-I

404 : Sanskrit

(EA : Agnipuran अ-1 थी 16)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. नीचेनामांथी कोर्षपाशु ढे श्लोकोनो अनुवाद करी ससंदर्भ समजूती आपो : 14

Translate any **two** verses from the following and give a contextual explanation :

(1) पुराणं परमाग्नेयं ब्रह्मविद्याक्षरं परम् ।

ऋग्वेदाद्यपरं ब्रह्म सर्वदेवसुखं परम् ॥ 1.9 ॥

(2) विष्णुक्ता संविदं कृत्वा दैत्येः क्षीराब्धिमागताः ।

ततो मथितुमारब्धा यतः पुच्छं ततः सुराः ॥ 3.6 ॥

(3) रामायणमहं वक्ष्ये नारदेनोदितं पुरा ।

वाल्मीकये यथा तव्दत्पठितं भुक्तिमुक्तिदम् ॥ 5.1 ॥

(4) रामः सीते न जानाति ज्ञात्वा त्वां स नयिष्यति ।

रावणं राक्षसं हत्वा सबलं देवी मा शुचः ॥ 9.12 ॥

(5) किं मया क्षिप्तया कंस जातो यस्त्वां वधिष्यति ।

सर्वस्वभूतो देवानां भूभारहरणाय सः ॥ 12.11 ॥

(6) पुत्रहीनां दैपदीं तां रुदतीमर्जुनस्ततः ।

शिरोमणिं तु जग्राह ऐषीकाष्त्रेण तस्य च ॥ 14.21 ॥

2. અગ્નિપુરાણમાં વર્ણિત રામાયણના 'બાલકાણ્ડ, અયોધ્યાકાણ્ડ અને અરણ્યકાણ્ડ'નું કથાવસ્તુ દર્શાવી તેનું પૌરાણિક મહત્ત્વ સમજાવો. 14

અથવા

2. "હરિવંશ" નું વર્ણન અને શ્રીકૃષ્ણાવતાર ની સંક્ષિપ્ત કથા વર્ણવી તેનું પૌરાણિક મહત્ત્વ વર્ણવો. 14
3. 'પુરાણ'ના પાંચ લક્ષણો આપી, 'અગ્નિપુરાણ'ને એક પુરાણ તરીકે સિદ્ધ કરો. 14

અથવા

3. "મહાભારત"ની સંક્ષિપ્ત કથા વર્ણવો. 14
4. પુરાણ સાહિત્યનો પરિચય આપી "અગ્નિપુરાણ"ની વિશિષ્ટતા દર્શાવો. 14

અથવા

4. પુરાણો મનુષ્યજીવનમાં કઈ રીતે ઉપકારક છે, તે 'અગ્નિપુરાણ'ના સંદર્ભમાં સ્પષ્ટ કરો. 14
5. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ આપો : (ગમે તે સાત) 14
- (1) અગ્નિપુરાણ _____ દ્વારા કહેવામાં આવ્યું છે. (અગ્નિ, ઈન્દ્ર, વિષ્ણુ)
- (2) ક્ષીરસમુદ્રનું મંથન કરવા _____ નામના પર્વતને મનથાન બનાવવામાં આવ્યું. (મન્દર, હિમાલય, ગિરનાર)
- (3) બલિના ગુરુ કોણ હતા ? (પરશુરામ, શુક્રાચાર્ય, વશિષ્ઠ)
- (4) ત્રેતાયુગમાં રાવણ વગેરેનો વધ કરવા સ્વયં હરિ (વિષ્ણુ) _____ પ્રકારે (સ્વરૂપ)માં અવતર્યા. (એક, બે, ચાર)
- (5) દશરથ રાજાના રાજ્યમાં કેટલા મંત્રીઓ હતા ? (ત્રણ, પાંચ, આઠ)
- (6) 'અરાણ્યકાણ્ડ'માં _____ નદીના તટે રામ પંચવટીમાં રહેવા લાગ્યા. (ગંગા, બ્રહ્મપુત્રા, ગોદાવરી)

- (7) રામે _____ પર્વત પર ચાતુર્માસિય વ્યતીત કર્યા. (માલ્યવાન, શેત્રુંજય, ગિરનાર)
- (8) રામે સમુદ્ર ઉપર પુલ _____ પાસે તૈયાર કરાવ્યો. (નલ, નીલ, હનુમાન)
- (9) _____ નામક વૈદ્યે બાણથી ઘવાયેલા રામ અને લક્ષ્મણના ઘાવને દૂર કર્યા. (દુષેણ, સુષેણ, કુષેણ)
- (10) બુદ્ધ _____ રાજાના પુત્ર હતા. (શુદ્ધોધન, ભરત, ગંધર્વરાજ)
- (11) અઢારપુરાણને ભગવાનના _____ અંગ કહેવાય છે. (08, 18, 28)
- (12) અગ્નિપુરાણને ભગવાન વિષ્ણુનું _____ ચરણ કહ્યું છે. (ડાબુ, જમણું)
-

Seat No. : _____

FD-143

February-2025

M.A., Sem.-I

404 : Sanskrit

(EB : व्याकरणशास्त्र-समासप्रकरणम्)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (अ) नीचेनाभांथी कोर्षपाणु ढे सूत्रोने सभज्जवो : 10
अधोलिखितेषु सूत्रेषु सूत्रद्वयं विवृणुत :
(1) प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् ।
(2) अव्ययीभावे शरत्प्रभृतिभ्यः ।
(3) द्वितीया श्रितातीत-पतित-गतात्यस्त-प्राप्तापन्नैः ।
(4) पञ्चमी भयेन ।
- (ब) नीचेना विग्रहवाक्यो परथी सभास रथी सभास चोणभावो : (कोर्षपाणु ढे) 4
अधोलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः विग्रहवाक्यानामाधारेण समासरचनां कृत्वा समासं बोधयत :
(1) निद्रा सम्प्रति न युज्यते
(2) आत्मनि अधि
(3) गोभ्यः सुखम्
(4) अक्षेषु शौण्डः
2. (अ) नीचेनाभांथी कोर्षपाणु ढे सूत्रोने सभज्जवो : 10
अधोलिखितेषु सूत्रेषु सूत्रद्वयं विवृणुत :
(1) अन्तर्बहिर्भ्यां च लोम्नः
(2) कस्कादिषु च ।
(3) राजदन्तादिषु परम् ।
(4) क्षुद्रजन्तवः ।

(બ) નીચેના વિગ્રહવાક્યોના આધારે સમસ્તપદ લખો :

6

અધોનિર્દિષ્ટાનાં વિગ્રહવાક્યાનામ્ આધારે સમસ્તપદાનિ લિખત :

- (1) છત્રં ચ ઉપનત્ ચ તયોઃ સમાહારઃ = _____ ।
- (2) મદ્રાણાં સમૃદ્ધિઃ = _____ ।
- (3) અહશ્ચ ચ નિશા ચ એતેષાં સમાહારઃ = _____ ।
- (4) પૂર્વ કાયસ્ય = _____ ।
- (5) ઉદ્ધૃતઃ ઓદનઃ યસ્યાઃ સા = _____ ।
- (6) વિષ્ણો પશ્ચાત્ = _____ ।

5. નીચેના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ સાત પ્રશ્નોના સંક્ષેપમાં ઉત્તર આપો :

14

અધસ્તનપ્રશ્નેષુ સપ્તપ્રશ્નાનાં સંક્ષેપેણ ઉત્તરાણિ લિખત :

- (1) લઘુસિદ્ધાન્તકૌમુદી પ્રમાણે સમાસના ભેદ અને નામ લખો.
- (2) સમાસ એટલે શું તે જણાવી એની આવશ્યકતા લખો.
- (3) સૂત્ર કોને કહેવાય તે લખી તેના છ પ્રકારો જણાવો.
- (4) શેષાદ્વિભાષા - સૂત્રનું ઉદાહરણ કયું છે ?
- (5) પંચપાણિનીયમાં કયા-કયા ગ્રંથોનો સમાવેશ થાય છે ?
- (6) પાણિનેઃ કૃતિઃ અષ્ટાનામ્ અધ્યાયાનાં સમાહારઃ અસ્તિ ? આ વાક્યમાં સામાસિક પદો વાપરીને ફરી લખો.
- (7) લઘુસિદ્ધાન્તકૌમુદીના પ્રણેતાનું નામ લખી તેના કુલ પ્રકરણોની સંખ્યા જણાવો.
- (8) અવ્યયીભાવ સમાસને સંક્ષેપમાં સમજાવો.
- (9) ત્રિમુનિવ્યાકરણમાં કોનો-કોનો સમાવેશ થાય છે તેમની મુખ્ય કૃતિઓના નામ સાથે લખો.
- (10) દ્વન્દ્વ સમાસને સોદાહરણ સમજાવો.

FD-143

February-2025

M.A., Sem.-I

404 : Sanskrit

(EC : ब्रह्मसूत्र शांकरभाष्ये तर्कपादः ।)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (अ) नीचेना भाष्ये ँऽनो अनुवाह करी सभञ्जती आपोः (कोर्णपाण्ये ७६) 7

(1) स्यादेतत् - यथा कश्चित्पुरुषो दृक्शक्तिसम्पन्नः प्रवृत्तिशक्तिविहीनः पङ्गु अपरं पुरुषं प्रवृत्तिशक्तिसम्पन्नं दृक्शक्तिविहीनमन्धमधिष्ठाय प्रवर्तयति, यथा वा अयस्कान्तोऽश्मा स्वयमप्रवर्तमानोऽप्ययः प्रवर्तयति, एवं पुरुषः प्रधानं प्रवर्तयिष्यति - इति दृष्टान्तप्रत्ययेन पुनः प्रत्यवस्थानम् । अत्रोच्यते - तथापि नैव दोषान्निर्मोक्षोऽस्ति । अभ्युपेतहानं तावद्दोष आपतति, प्रधानस्य स्वतन्त्रस्य प्रवृत्त्यभ्युपगमात्, पुरुषस्य च प्रवर्तकत्वानभ्युपगमात् । कथं चोदासीनः पुरुषः प्रधानं प्रवर्तयेत् ? पङ्गुरपि ह्यन्धं पुरुषं वागादिभिः प्रवर्तयति । नैवं पुरुषस्य कश्चिदपि प्रवर्तनव्यापारोऽस्ति, निष्क्रियत्वान्निर्गुणत्वाच्च ।

(2) परस्परविरुद्धश्चायं साङ्ख्यानमभ्युपगमः - क्वचित्समेन्द्रियाण्यनुक्रामन्ति, क्वचिदेकादश; तथा क्वचिन्महतस्तन्मात्रसर्गमुपदिशन्ति, क्वचिदहंकारात्; तथा क्वचित्त्रीण्यन्तः करणानि वर्णयन्ति, क्वचिदेकमिति । प्रसिद्ध एव तु श्रुत्येश्वरकारणवादिन्या विरोधस्तदनुवर्तिन्या च स्मृत्या । तस्मादप्यसमञ्जसं साङ्ख्यानं दर्शनमिति ॥ परस्परेतिः प्रसिद्ध इतिः ।

(अ) सूत्र सभञ्जवो.

7

प्रवृत्तेः च ।

अथवा

नित्यमेव च भावात् ।

2. બ્રહ્મસૂત્ર તથા તેના કર્તાનો પરિચય આપો. 14
- અથવા**
2. શંકરાચાર્યે કરેલ સાંખ્ય મતના ખંડનની દલીલો ચર્ચો. 14
3. ભાષ્યકાર શંકરાચાર્યના કેવલાદ્વિત સિદ્ધાંત વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો. 14
- અથવા**
3. પાશુપત મતનું શંકરાચાર્યે કરેલું ખંડન વર્ણવો. 14
4. નોંધ લખો : (ગમે તે બે) 14
- (1) શંકરાચાર્યના કોઈપણ બે જીવન પ્રસંગો વર્ણવો.
- (2) પ્રમાણ મીમાંસા
- (3) સૂત્ર-ભાષ્ય-અધિકરણ ।
- (4) શંકર વેદાંત અનુસાર મુક્તિ
5. ટૂંકમાં ઉત્તર આપો : (કોઈપણ સાત) 14
- (1) શંકર વેદાંત કેટલા પ્રમાણો સ્વીકારે છે ?
- (2) બ્રહ્મસૂત્રના અધ્યાયના નામ જણાવો.
- (3) તર્કપાઠમાં શબ્દ પ્રમાણનું સ્વરૂપ શું દર્શાવ્યું છે ?
- (4) તર્કપાઠમાં ન્યાયનું સ્વરૂપ શું દર્શાવ્યું છે ?
- (5) તર્કપાઠ બ્રહ્મસૂત્રના કયા અધ્યાય અંતર્ગત આવે છે ?
- (6) પૂર્વ પક્ષ કોને કહેવાય ?
- (7) બ્રહ્મસૂત્ર પર ભાષ્યની રચના કરનારા ચાર ભાષ્યકારોના નામ આપો.
- (8) શંકરાચાર્યે સ્થાપેલા ચાર મઠોના નામ આપો.
- (9) વિવર્તવાદ એટલે શું ?

Seat No. : _____

FD-143

February-2025

M.A., Sem.-I

404 : Sanskrit

(ED : Alankarshastra)

(शब्दशक्तयः ध्वनिविचार दशरूपकविचारः)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचनाઓ : (1) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.

Instructions : Figures to the right indicate full marks of questions.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છપાયેલો પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખો.

Write the question number as printed in the question paper.

1. तात्पर्यार्थोऽपि केषुचित् । विधान समजावो. 14

Explain the statement तात्पर्यार्थोऽपि केषुचित् ।

અથવા/OR

1. संकेतग्रहण विषयक मतों जलुावी डोईपलु डे मतों पर नोंध लखो. 14

State and explain the different theories regarding संकेतग्रहण and write a note on any two of them.

2. भम्भटना मते लक्षणा प्रवृत्त थवानी शरतो वर्णवो. 14

Explain presupposed (conditions) of लक्षणा according to Mammata.

અથવા/OR

2. लक्षणा तेन षड्विधा । विधान सोदाहरण समजावो. 14

Explain the statement with example लक्षणा तेन षड्विधा ।

3. काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति बुधैर्यः समाम्नातपूर्व ..... । विधान सभज्ञवो. 14

Explain the statement काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति बुधैर्यः समाम्नातपूर्व ..... ।

अथवा/OR

3. आचार्य आनंदवर्धने आपेल ध्वनिना प्रकारो सोदाहरण यर्यो. 14

Discuss about ध्वनिभेदाः with example given by Acharya Anandvardhan.

4. धनंजये आपेला प्रकरणाणा स्वरूपनी यर्या करो. 14

Discuss the form of प्रकरणम् according to Dhananjay.

अथवा/OR

4. नाटकना लक्षाण विशे धनंजयनो मत लभो. 14

Write the form of नाटकम् according to Dhananjay.

5. योज्य विकल्प पसंद करी जवाब लभो : (गमे ते सात) 14

Answer the following question by choosing the correct option : (any seven)

(1) तात्पर्यार्थने कया आचार्य स्वीकारता नथी ?

(a) प्रभाकरवर्धन (b) लट्टनायक (c) कुमारील लट्ट

(2) उपाधिना केटला प्रकारो छे ?

(a) सात (b) जे (c) त्रण

(3) जतिवाहना पुरस्कर्ता कोण छे ?

(a) भीमांसको (b) प्राचीन नैयायिको (c) जौद्धो

(4) गौणी लक्षाणां वाच्यार्थं अने लक्ष्यार्थं वच्ये केवा प्रकारनो संबन्ध होय छे ?

(a) सामीप्यनो (b) सादृश्यनो (c) कार्यकारणनो

- (5) कुन्ता: प्रविशन्ति । शानुं उढाडरुणु ँ ?
- (a) गौणी सलधुवसलनल
(b) उडलढलन लकुषलणुल
(c) लकुषलणु लकुषलणुल
- (6) डररुथे सुवसडरुणुडडु आ कडु लकुषलणुनुं लकुषलणु ँ ?
- (a) शुदुधल सलरुडल (b) उडलढलन लकुषलणुल (c) गौणी सलरुडल
- (7) लुडुन डुडल कडुल गुरनुथ डर लडुलडुल ँ ?
- (a) कलवुडुशलसुतुर (b) धुवनुडुललुक (c) कलवुडुडुरकलश
- (8) आनुंढवधुन कलवुडुनुडु आतुडुल कुने कडे ँ ?
- (a) रीतुरलतुडुल कलवुडुसुडु
(b) धुवनुरलतुडुल कलवुडुसुडु
(c) रसुरलतुडुल कलवुडुसुडु
- (9) डुरतुडुडुडुनुन अरुथनुनल कुडुलल डुरकलर ँ ?
- (a) डुे (b) डुलडुडु (c) तुरलणु
- (10) अडुडुनडुनुनल कुडुलल डुरकलरु ँ ?
- (a) डुे (b) डुलर (c) तुरलणु
- (11) नलडुक डुरकलरनुनल डुरडुकडुनुं नलडुक कुडुवु डुवु डुे डुे डुे ?
- (a) धुीरुडुदुत (b) धुीरुडुदुत (c) धुीर लललत
- (12) डुरकलरुणु डुरकलरनुनल डुरडुकनुं कथलवसुतु कुडुवु डुे डुे ?
- (a) डुरडुडुडुत (b) कवुकलडुडुडुत (c) दुरलवुडुवुत

